

KLÍČ KE CVIČENÍM Z UČEBNICE ČÍTANKA 8

David a Goliáš

1. Odkud autoři čerpali námět uvedeného textu písně? Co víte o této knize? (Více str. 4.)

RR: Z Bible (Starý zákon). Je to soubor textů, které jsou svaté pro všechny křesťany, dělí se na dvě části – Starý zákon (39 knih) a Nový zákon (27 knih). Tyto knihy napsalo kolem 40 autorů za přibližně 1500 let, proto je psána různými styly a formami.

2. Co bylo hlavní Davidovou zbraní?

RR: Prak.

3. Za pomoci lidového rčení v posledním verši vysvětlete, co se stalo s Goliášem.

RR: Goliáš byl poražen.

4. Který z uvedených výroků nejlépe vystihuje poselství textu?

RR: b)

5. Text vznikl ve 30. letech minulého století po nástupu fašismu. Co chtěli autoři českému národu na příběhu z bible ukázat?

RR: Např. přestože jsme malý národ, můžeme se bránit a vyhrávat. Nezáleží jen na tom, jak je člověk velký a silný, ale i na tom, jak je bystrý a jak používá svoji hlavu.

6. Víte, kdo texty Voskovce a Wericha zhudebňoval? awPokud ne, vyhledejte údaj na internetu.

RR: Jaroslav Ježek.

Bible – kniha knih

1. Z jakého jazyka pochází slovo bible, co znamená v překladu do češtiny?

RR: Z řečtiny, znamená to knihy nebo svitky.

2. Vysvětlete, co je bible. Jak také bývá nazývána? Které dvě základní části ji tvoří?

RR: Bible je posvátná kniha křesťanů, jinak se označuje také názvem Písmo svaté, tvoří ji Starý zákon a Nový zákon.

3. Proč je bible psána různými literárními styly? Po jak dlouhou dobu vznikala?

RR: Protože ji psalo více než 40 různých autorů. Vznikala přibližně po dobu 1500 let.

Izrael

1. Z jakého důvodu se Bůh rozhodl lidi na zemi potrestat? V čem spočíval jeho trest?

RR: Lidé se proti bohu vzbouřili a ten je vyhnal z ráje. Na zem byla seslána smrt.

2. Co bylo podstatou smlouvy mezi Abrahamem a Bohem?

RR: Abrahám a jeho rod budou dodržovat Boží přikázání a Bůh bude na oplátku držet ochrannou ruku nad Abrahámovými potomky.

3. Jak se jmenovali tři velcí králové Izraele?

RR: Saul, David a Šalamoun.

4. Kam byli Židé v 6. století př. n. l. ze své vlasti odvečeni?

RR: Do Babylonu.

5. Rozhodněte, která dvojice slov jsou synonyma: a) Židé – Asyřané; b) Židé – Babyloňané; c) Židé – Izraelité.

RR: c)

6. Kdo byl podle bible „Mesiáš“ neboli „syn Boží“? (Odpověď najdete na str. 22.)

RR: Mesiáš měl vykoupit židovský národ a znovu povznést Izrael ke slávě a moci a zřídít „království Boží na zemi“. Mesiášem se stal Ježíš Kristus.

O nesmírné potopě světa, o Noemovi a jeho arše

1. Přečtete odstavec, ze kterého vyplývá, proč Jahve seslal na svět velkou potopu.

RR: Lidé se na zemi rozmnožili, ale nerozmnožila se s nimi spravedlnost, snášenlivost a láska. ...

2. Proč se Jahve rozhodl zachránit právě Noema a jeho rodinu?

RR: Noe byl poslední spravedlivý člověk.

3. Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu.

a) Pršelo třicet dnů a třicet nocí.

RR: Ne.

b) Lež se nakonec do archy nedostala.

RR: Ne.

c) Díky holubici Noe poznal, že voda už opadla.

RR: Ano.

4. Jaké vlastnosti měl Noe? Jaké vlastnosti měli ostatní lidé? (Jmenujte alespoň dvě.)

RR: Např. byl moudrý, spravedlivý, ... Ostatní lidé byli hříšní, nepřátelští, ...

5. Bůh seslal podle bible na lidstvo potopu kvůli jejich špatné morálce. Které jsou podle vás ty nejhorší lidské vlastnosti, kterých bychom se měli vyvarovat? Diskutujte.

MeDo Promysleme si nejprve každý sám, jaká je podle nás nejhorší lidská vlastnost. Následně se rozdělte do trojic, navzájem si řekněme argumenty, proč je vlastnost námi vybrána podle nás nejhorší, a zkusme se dohodnout opět na jedné vlastnosti. Následně stejný proces zopakujeme s celou třídou.

Daidalos a Ikaros

1. Co zhotovil Daidalos pro krále Mínoa? Víte, jak vypadá Mínotaurus?

RR: Labyrint. Je to bytost s tělem muže a hlavou býka.

2. Jakým způsobem se dostali Daidalos a Ikaros z vězení?

RR: Vyrobili si křídla z vosku a peří a uletěli.

3. Na základě textu vysvětlíte lidové rčení Ikarův pád.

RR: Toho, kdo je příliš pyšný a bezhlavě míří příliš vysoko, čeká pád do hlubiny.

4. Vysvětlíte přísloví Pýcha předchází pád. Objasněte jeho platnost pro uvedený příběh (v tomto příběhu doslovnou).

RR: Toho, kdo je příliš pyšný a bezhlavě míří příliš vysoko, čeká pád do hlubiny – to se právě stalo Ikarovi, který neposlouchal rady otce, myslel si, že může všechno (byl pyšný).

Homérova Odysseia [odysea]

1. Odysseus a jeho druhové pluli z trójské války domů. Jak se nazýval jejich domov?

RR: Ostrov Ithaka.

2. Jakým způsobem se chtěl Odysseus ubránit lákavému zpěvu Sirén? Podařilo se mu tento plán uskutečnit?

RR: Nechal se přivázat ke stěžni lodi a svým mužům nakázal, aby si uši zalepili voskem.

3. Přemýšlejte, zda bylo důležité, aby se Odysseovi druhové řídili jeho radami.

RR: Ano, bylo to důležité, aby přežili.

4. Ve Slovníku spisovné češtiny nebo na internetu vyhledejte významy slova siréna. Který význam byl asi prvotní? Na základě jaké podobnosti vznikly další významy?

RR: SSSJČ – 1) svůdná žena, svůdnice (podle Sirén, ant. mytol. víl, které svým zpěvem lákaly plavce do záhuby); 2) zool. velký vodní tropický savec řádu Sirenia, příbuzný kopytníkům, jiným názvem ochechule; 3) signalizační zařízení vydávající pronikavý zvuk (tovární, poplachová siréna). Prvotní význam byl – bytosti z antických bájí, které zpěvem lákají plavce. Vydávání pronikavého zvuku, který svolává (láká) lidi.

Bajky podle Ezopa

1. Jaké vlastnosti měla moucha z první bajky?

RR: Např. pyšná, sebestředná, vychloubačná, ...

2. Zamyslete se nad poučením z první bajky. Je stále platné? Je správné, když lidé chválí sami sebe, nebo by spíš měli jednat tak, aby je pochválili ti druzí?

MeDo Zamysleme se společně nad poučením, které plyne z bajky. Následně každý z nás pochválí svého souseda v lavici. Zkusme také promyslet, za co bychom pochválili sami sebe.

3. Vysvětlete poučení plynoucí z druhé bajky.

RR: Např. měli bychom být za všech okolností opatrní.

4. Jak nazýváme přenesení lidských vlastností a schopností na zvířata nebo věci?

RR: Personifikace.

Aeneis [eneis]

1. Kdo byl podle mýtu Aeneas? S jakým cílem vyplul spolu s dalšími Trojany na moře?

RR: Byl to trójský král a podle eposu mýtický zakladatel Říma. Po porážce řeckými vojsky se vydal s vojáky na moře.

2. Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu.

a) Bouře zahнала Aenea a jeho druhy do Libye.

RR: Ano.

b) Královna Didó o Aeneovi a Trojanech nikdy předtím neslyšela.

RR: Ne.

c) Thymoités dal záměrně Trojanům špatnou radu.

RR: Ano.

3. Které národy proti sobě bojovaly v trojské válce? Kdo zvítězil?

RR: Řekové a Trojané – zvítězili Řekové.

4. Vysvětlete, co byl tzv. trojský kůň a jakým způsobem ho Řekové využili.

RR: Byla to dřevěná dutá socha koně v nadživotní velikosti. Řekové jej věnovali jako dar Trojanům a do jeho dutého břicha se ukryli vojáci, kteří v noci vylezli a obsadili město.

5. Na základě textu vysvětlete ustálené rčení danajský dar.

RR: Danajský dar je dar, který obdarovanému přinese spíše neštěstí a problémy. Danajové byl název, jímž okolní kmeny nazývaly Řeky.

6. Trojanům se vymstilo, že neposlechli dobře míněné rady. Zažili jste někdy, že jste neposlechli něčí dobrou radu a později se vám to vymstilo? Vyprávějte.

MeDo Vyprávějte si společně o zkušenostech s tím, že jsme neposlechli dobře míněnou radu. Na toto téma můžeme také vypracovat krátkou slohovou práci (útvár např. vypravování).

Umění milovat

1. V čem mají být muži podle Ovidiovy rady vytrvalí? Přečtete, na jakých příměrech Ovidius dokládá sílu vytrvalosti. Myslíte si, že je vytrvalost důležitou vlastností?

RR: Měli by vytrvat v psaní milostných dopisů. Časem i vzpurní býci se do pluhu zapřáhnout dají / otře se železný prsten, když stále se na prstě nosí / zbrousí se zahnuté rádlo, stále když obrací zem.

2. Před kým varuje Ovidius dívky? Vysvětlete vlastními slovy, z jakého důvodu.

RR: Před muži, kteří nemilují doopravdy, ale jenom kvůli nějakému vlastnímu prospěchu. Dívky by neměly hledět pouze na zjev muže, na to, kolik má prstenů a jaký má šat.

Narození Ježíšovo

1. Proč se musel Josef s těhotnou Marií odebrat z města Nazaret do města Betléma?

RR: Po celém světě mělo být provedeno sčítání lidu.

2. Ve kterém městě se tedy Ježíš Kristus narodil? Ve které zemi to bylo?

RR: Ježíš se narodil v Nazaretu. V Izraeli (Galilea).

3. Kdo uvědomil pastýře o narození Ježíše? Jaké další označení pro něho použili?

RR: Anděl. Spasitel, Kristus Pán.

4. Za vlády kterého římského císaře se Ježíš Kristus narodil? (Viz též str. 20.)

RR: Za vlády Octaviana Augusta.

5. Zopakujte si, co je bible. (Pokud nevíte, vraťte se na str. 4.)

RR: Bible (z řeckého ta biblia – knihy, svitky) je soubor knih, které křesťanství považuje za posvátné a inspirované Bohem.

UČEBNICE

str. 22–23

Učení Ježíše Krista

1. Z jakého jazyka pochází slovo Kristus? Jak zní jeho ekvivalent ve starohebrejštině?

RR: Je to slovo řeckého původu. Ve starohebrejštině znamená mesiáš.

2. V jakém věku si měli chlapci ve starověkém Izraeli vybrat svoji manželku? Do kterých zemí se v tomto věku odebral Ježíš Kristus?

RR: Ve třinácti letech. Do Indie, Tibetu a Persie.

3. Zapište, co vše konal Ježíš po návratu do Izraele.

RR: Chodil s učedníky po městech a vesnicích, konal zázraky, konkrétně uzdravil velké množství nemocných, křísil mrtvé, kázal v synagogách, v domech i pod otevřeným nebem o tom, jakými si přeje mít lidi Nebeský Otec.

4. O co usiloval Ježíš? Přečtěte odstavec, ze kterého to vyplývá.

RR: „Pomáhejte chudým, podporujte slabé, nečiňte nikomu zlo, nepřejte si to, co sami nemáte a co vidíte u druhých.“

5. Znovu přečtěte, co řekl Ježíš o srdečné lásce mezi lidmi (poslední odstavec textu). V čem by se zlepšil svět, kdyby lidé tuto zásadu dodržovali? Diskutujte.

RR: „Dávám vám nové přikázání, abyste se navzájem milovali; jako jsem já miloval vás, abyste i vy milovali jeden druhého!“

MeDo Zamysleme se společně nad tím, jak by vypadal svět, ve kterém bychom dodržovali Ježíšovy zásady.

UČEBNICE

str. 24–26

Věrní přátelé

1. Jak je definováno přátelství v tomto příběhu?

RR: Přátelé jsou ti, kdož jsou hotoví při všem dobrém přispívat a při každém nezdaru ochotně pomáhat.

2. Proč stál havran o myščíno přátelství?

RR: Viděl, jak pomohla holubům dostat se ze sítě.

3. Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu.

a) Havran byl také chycen do sítě.

RR: Ne.

b) Myška se havrana bála.

RR: Ano.

c) Myslivec nakonec holuby chytil.

RR: Ne.

4. Jaký přínos má pro člověka přátelství? Diskutujte.

MeDo Rozmysleme si každý sám, co pro nás znamená přátelství, a porovnejme si svoje myšlenky se zbytkem třídy.

5. Myslíte si, že přátelství myšky a havrana mohlo být pro oba přínosem?

MeDo Přečtěme si ještě jednou rozhovor havrana a myšky a zamysleme se nad tím, v čem si mohou navzájem prospět. Diskutujme.

6. K jakému literárnímu žánru patří tato ukázka?

RR: Bajka.

Tři kumpáni

1. Kdo byli tři kumpáni z básně?

RR: Básník Li Po, měsíc a básníkův stín.

2. Vysvětlete třetí sloku básně. Domníváte se, že se měsíc skutečně „motá“?

RR: Básník je již opilý a zdá se mu, že se vše kolem něj motá. Měsíc se tím pádem pravděpodobně nemotal, ale stál klidně na nebi.

3. Jaká je celková nálada básně?

RR: Např. veselá, rozverná, humorná,...

4. Kolik má báseň veršů? Kolik má strof?

RR: 18 veršů a tři strofy.

5. V básni vyhledejte rýmy.

RR: Např. vína/hodina; strání/uklání; klín/stín; nešetří/teď jsme tři...

6. Působí na vás báseň dojmem, že byla napsána před více než tisíci lety?

MeDo Diskutujme o tom, zdali na nás báseň působí staře nebo moderně. Své názory zdůvodněme. Nakonec můžeme dát hlasovat.

Uč., str. 28–35 | STŘEDOVĚKÁ LITERATURA

Píseň o Rolandovi

1. Kdo byl Karel Veliký a kdo byl podle eposu Roland?

RR: Karel Veliký byl francký král. Roland byl statečný rytíř.

2. Se kterým národem francké vojsko bojovalo? Jak tento boj skončil?

RR: Se Saracény (starší název pro Turky nebo Araby). Rytíři franckého krále byli poraženi.

3. V čem udělal Roland podle Oliviera chybu? Přečtete odstavec, kde se to dozvídáme. Myslíte si, že se Roland zachoval správně? Diskutujte.

RR: Byl příliš pyšný, než aby hned zavolal pomoc, a pak už bylo pozdě.; Olivier ho však zarazil slovy: „Co se stalo, je vaše chyba, Rolande. ...“

MeDo Porovnejme si svoje názory na to, zda se Roland zachoval správně nebo ne. V čem ano a v čem ne? Napište své myšlenky na tabuli a porovnejte, v čem se nejvíce shodujete.

4. Jak se jmenoval Rolandův meč? Proč se ho před svou smrtí snaží zničit?

RR: Durandal [dyrandal]. Aby ho nedostali do rukou nepřátelé.

5. Za pomoci textu vysvětlete význam slova bohatýr. (Poslední věta prvního odstavce.)

RR: Např. hrdina, udatný bojovník, ...

6. Na základě ukázky napište krátkou charakteristiku Rolanda.

MeDo Nejprve zkusme v ukázce najít všechny příklady přímé i nepřímé, vnitřní i vnější charakteristiky. Napišme je na tabuli a posléze se pokusme každý sám za sebe z nich utvořit souvislý text, který bude Rolanda charakterizovat.

O českých středověkých kronikách

1. Proč byly knihy ve středověku velmi vzácné?

RR: Neboť byly psány ručně, tudíž jejich výroba byla velmi pracná. Často to byla umělecká díla.

2. Kdo a v jakém prostředí sepisoval středověké legendy? Jakým prostředkem se tehdy psalo?

RR: Mniši v písařských dílnách v kláštorech. Psací náčiní si sami vyráběli z ptačího pera, barvy na ilustrace získávali z různých přírodnin. Psalo se na listy pergamenu, který vyráběli zkušení řemeslníci z jehněčí, oslí nebo telecí kůže.

3. Čím se proslavil kněz jménem Kosmas?

RR: Byl kanovníkem a sepsal Kroniku českou, dnes známou jako Kosmova kronika.

4. V jakém jazyce byla sepsána Kosmova Kronika česká?

RR: V latině.

5. Jak se nazývá nejstarší literární dílo psané v českém jazyce? O čem pojednává? Za vlády kterého panovníka vzniklo?

RR: Dalimilova kronika. Pojednává o dějinách naší země od počátků (vyprávění moudrých starců), až po rok 1314. Vznikla za vlády Jana Lucemburského.

UČEBNICE

str. 32

Kronika tak řečeného Dalimila

1. Jak víte, Dalimilova kronika je nejstarší česky psaná kronika. Přečtěte část textu ve staročestíně (vpravo) a porovnejte ji s textem přebásněným do novodobé češtiny. Vyhledejte archaická slova a za pomoci textu v levém sloupci je vysvětlete.

MeDo Nejprve pozorně přečteme přebásněný text a vysvětlíme si všechny výrazy, kterým nerozumíme. Následně porovnáme text s textem původním.

RR: Např. lovieše – lovil; sedlská dievka – selská dívka; rúcho – šaty, košile; nrawy – mravy, chování; za knieniu – za kněžnu...

2. Vyhledejte na internetu, co je oplecko.

RR: Oplecko – spodní košile; ženský živůtek; krátká ženská košile; horní část košile.

3. Vlastními slovy vysvětlete, co básník vyjadřuje veršem Oldřich nedbal nic, že páni to manželství jemu haní.

RR: Např. bylo mu jedno, co si o jeho sňatku myslí šlechta a že se jim nelíbí, že Božena není urozeného původu.

4. Čeho si cení kníže u Boženy, přestože si mohl vzít např. německou princeznu?

RR: Cení si její skromnosti a prostého původu.

5. Zjistěte, kdy vládl kníže Oldřich.

RR: V letech 1012–1034.

UČEBNICE

str. 33

Dřevo se listem odievá

1. Co vyjadřuje první verš básně?

RR: Např. že stromy se oblékají do listů stejně jako lidé do šatů.

2. Autor básně vyjadřuje milostný cit. Je jeho láska šťastná? Přečtěte verše, ze kterých je to patrné.

RR: Jeho láska šťastná není. Zvolil sem sobě milú, / ta tře mé srdce pilú. / Pila hřeže, ach bolí, / a tvójť budu, / kdeť sem koli.

3. Je uvedená báseň lyrická, epická, nebo lyricko-epická? Zdůvodněte.

RR: Báseň je lyrická. Je v ní potlačena dějová složka.

Byla ti sem v sádku

1. Jaká je nálada této básně?

RR: Např. nálada básně je radostná.

2. Za pomoci vysvětlivek převeďte báseň do současné češtiny.

RR: Byla jsem v sádku / v zeleném hájku, / trhala sem květy / svému miláčkoví; / toť vše činím miláčkoví jako důkaz lásky, / aby byl můj milý host. Chci veselá býti / stále i nyní / hedvábný závoj víti / svému milému. / To vše činím miláčkoví jako důkaz lásky, / aby byl můj milý host.

UČEBNICE

str. 34–35

Návrat do Čech

1. V jakém stavu našel Karel IV. české království po svém příjezdu do Čech?

RR: Království bylo zpusťošené, vše poničené opuštěné a pobořené.

2. Karel IV. o sobě píše v 1. osobě množného čísla (majestátní plurál). Co tím vyjadřuje?

RR: Dává tak najevo vážnost svého postavení ve společnosti.

3. Převeďte poslední odstavec textu do současné češtiny.

RR: Např. Když jsme to spatřili, velmi jsme se zděsili a stále jsme slyšeli někoho přecházet po síni, ale nikoho jsme neviděli. Potom jsme se pokřižovali a ve jménu Krista jsme spali až do rána. A ráno jsme našli číši pohozenou uprostřed síně a ukázali jsme ji blízkým, kteří k nám ráno přišli.

4. Co vás z uvedené části Karlova životopisu zaujalo nejvíce? Zdůvodněte.

MeDo Přečtěme si text ještě jednou a vyberme pasáž, která nás nejvíce zaujala. Zkusme si ji společně převyprávět.

Uč., str. 37–54 | OD RENESANCE KE KLASICISMU

UČEBNICE

str. 37–39

Dekameron

1. Na kterém ostrově a ve kterém městě se odehrává děj novely? Ke kterému státu tento ostrov v současnosti patří?

RR: Odehrává se na ostrově Sicílie, ve městě Palermo. Itálie.

2. Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu.

a) Dívka Lisa se zamilovala do krále Sicílie.

RR: Ano.

b) Otec ani matka o Lisině lásce nevěděli.

RR: Ano.

c) Dívce pomohl její služebný.

RR: Ne.

3. Vysvětlete, jakým způsobem se Lise podařilo docílit toho, že ji král navštíví.

RR: Požádala svého přítele, aby králi řekl, jaké city k němu chová a že umírá žalem. Její přítel vyhledal někoho, kdo složil píseň o její nešťastné lásce a přednesl ji králi. Král ocenil dívčino dobré srdce a rozhodl se, že ji navštíví.

4. Co myslíte, jak příběh skončil? V které části textu najdete odpověď na tuto otázku?

RR: Příběh skončil dobře. Odpověď najdeme v podtitulku příběhu.

5. Přečtěte si, čím se vyznačuje literární žánr novela. Ověřte, zda je uvedený příběh skutečně novela. Svoje rozhodnutí zdůvodněte.

RR: Je to prozaický žánr středního rozsahu. Základ tvoří poutavý příběh s výrazným zakončením, děj je soustředěn na jednu událost ze života hlavní postavy, je jednoduchý, má rychlý spád a překvapující obrat v závěru (pointu). Příběh je novela. Je v něm potlačena popisná složka ve prospěch složky dějové, má rychlý spád a překvapivý obrat v závěru.

UČEBNICE

str. 40–43

Romeo a Julie

1. Vysvětlete, kdo byli Romeo a Julie.

RR: Potomci dvou zneprátených rodů, kteří se do sebe zamilovali.

2. Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu:

a) Chůva Julii pomáhá uskutečnit sňatek s Romeem.

RR: Ano.

b) Matka Julie ví o jejím sňatku.

RR: Ne.

c) Lorenzo odmítá Romea a Julii oddat.

RR: Nelze spolehlivě rozhodnout.

3. Kdo varuje Romea před náhlým vzplanutím citů? Přečtěte patřičnou repliku.

RR: Lorenzo. Tak náhlé vášně taky náhle hasnou – vzplanou a zemřou, jako prach a oheň v polibku hynou výbuchem.

4. Popište situaci, která se v ukázce z dramatu odehrála.

RR: Julie se setkává s chůvou, která nese zprávy od Romea o svatbě. Následně Julie odchází k otci Lorenzovi, kde se setkává s Romeem.

5. Jaká je podle vašeho názoru hlavní myšlenka této tragédie?

RR: Např. láska je tou nedůležitější silou na světě. Nezabrání jí ani nenávist a nepřátelství.

6. Jsou divadelní hry Williama Shakespeara živé dodnes? Jak se nazývají letní slavnosti, v rámci kterých jsou jeho dramata každý rok uváděna?

RR: Ano, stále jsou uváděny. Letní Shakespearovské slavnosti.

UČEBNICE

str. 44

Sonet 91

1. Čeho si autor cení víc než urozenosti nebo majetku?

RR: Lásky milované osoby.

2. Přečtěte si, co je typické pro Shakespearův sonet. Ověřte, zda je v této básni dodržena kompozice typická pro sonet. Které verše osvětlují pointu? Vysvětlete ji.

RR: Ano, báseň má kompozici Shakespearova sonetu, tj. tři sloky po čtyřech verších a jedno dvojverší. Dokud tě mám, tak nikdo nemá víc, / když tě však ztratím, nezbude mi nic. Vysvětlení: Mám-li lásku milované osoby, nepotřebuji ke štěstí nic dalšího. Pokud tuto lásku ztratím, budu nešťasten.

UČEBNICE

str. 45–47

Don Quijote [kichot]

1. Ve kterém století se děj románu odehrává? Co se v té době stalo s rytíři? Kdo ve válkách bojuje místo nich?

RR: V 16.st.. Rytíři už jsou jen označením, války se nevedou kopím, štítem a mečem, ale střelným prachem. Do válek jsou posíláni placení žoldnéři.

2. Vyhledejte část textu, ve které se autor vyjadřuje ironicky o tehdejší šlechtě.

RR: Naši páni šlechtici oblékají nyní rezavějící brnění po svých předcích jen tehdy, když se dávají malovat malíři. Jinak se pyšně procházejí v sametových šatech s okružím kolem krku, v nakasaných kalhotách a dlouhých punčochách. A do boje – rozumí se – posílají placené žoldnéře.

3. K čemu se hlavní hrdina na základě četby rozhodl?

RR: Rozhodl se, že se stane rytířem, který bude chránit spravedlnost a trestat násilí a bezpráví.

4. Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu.

a) Don Quijote byl bohatý šlechtic.

RR: Ne.

b) Hlavní hrdina se pod vlivem četby stal bludným rytířem.

RR: Ano.

c) Autor se dívá na rytířské romány s výsměchem a ironií.

RR: Ano.

5. V textu je použito několik vtipných přirovnání. Vyhledejte některé a vysvětlete je.

RR: Měl na těle více mozolů, než kolik je haléřů do pětikoruny – byl to hodně špatný a nemocný kůň.

6. Na základě textu uveďte synonymum ke slovu kůň.

RR: Oř.

7. Rozdělte se do dvojic. Vypište, co vše Don Quijote jako rytíř potřeboval. Porovnejte.

MeDo Nejprve si ve dvojicích vypíšeme z textu vše, co potřebuje hlavní hrdina, aby se ve svých očích stal rytířem. Potom vše společně porovnáme a doplníme, co chybí.

8. Víte, o kom se obrazně říká, že je donkichot? Zkuste objasnit na základě textu.

RR: Donkichot je ten, kdo se honí se za vlastními iluzemi a představami, kterých nelze dosáhnout. Bojuje předem prohrané bitvy.

UČEBNICE

str. 48–49

O sobě

1. Co Jan Amos Komenský kritizuje na školství své doby (17. století)?

RR: Škola je robota, s mládeží se zachází otrocky, učitelé jsou nepřijemní, používají fyzické tresty.

2. Jakou metodu doporučuje Komenský zavést pro lepší zapamatování učiva?

RR: Divadlení hru.

3. Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu.

a) Kněžna měla obavy z Komenského snah o zlepšení výuky.

RR: Ne.

b) Pro divadelní hru využil Komenský své dílo Dveře jazyků odevřeně.

RR: Ano.

c) Přihlízející pánové byli z předvedené výukové hry nadšeni.

RR: Ano.

UČEBNICE

str. 50

Kšaft umírající matky, Jednoty bratrské

1. Koho považuje Komenský za dědice svých myšlenek?

RR: Lid český.

2. Řekněte vlastními slovy, v co Jan Amos Komenský při odchodu z vlasti věřil.

RR: Např. věřil, že český lid získá opět svá práva a povstane.

UČEBNICE

str. 51

Píseň nová o zemských jablkách vytištěná roku tohoto

1. Najděte časový údaj, odkdy lidé v Čechách začali ve velkém pěstovat brambory.

RR: V letech 1771–72.

2. Jak autor brambory nazývá? Jmenujte způsoby, jak se brambory v této době jedly.

RR: Zemská jablka. Jedly se se švestkami, s octem nebo syrové.

3. Proč jsou před jednotlivými slokami uvedena čísla?

RR: Ke slokám patřily také obrázky. Čísla tedy slouží k orientaci.

4. V kramářských písních bývalo na konci poučení. Je možné ho najít i v tomto textu?

RR: Ano, v posledním dvojverší.

5. Proč myslíte, že vznikla píseň právě na toto téma?

RR: Např. proto, že to bylo něco nového, senzace; aby zpopularizovala novou potravinu.

6. Dozvídáme se z písně, ze které země se k nám brambory dostaly? Jak se nazývá dnes?

RR: Saská země. Dnešní Německo.

7. Víte, kdo a odkud dovezl brambory do Evropy? (Údaj můžete vyhledat na internetu.)

RR: Brambory pochází z Jižní Ameriky (Peru, Bolívie, Chile). Dovezli je Španělé v 16. st.

UČEBNICE

str. 52–54

Lakomec

1. Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu.

a) Peníze ukradl pan správce.

RR: Ne.

b) Peníze ukradl kuchař.

RR: Ne.

c) Z děje ukázky není patrné, zda peníze někdo ukradl.

RR: Ano.

2. Co vypovídá kuchařovo svědectví o jeho charakteru?

RR: Např. je pomstychtivý, nemá problém s tím, někoho křivě obvinít a způsobit mu potíže.

3. Na základě úryvku zkuste popsat charakter Harpagona. Jaké další vlastnosti kromě lakomství má?

RR: Např. lakomý vdovec, který se zajímá jen o své peníze; je velmi chamtivý a bezcitný, pro peníze je schopen obětovat absolutně všechno – jsou pro něj důležitější než jeho rodina, bohatne půjčováním peněz s vysokým úrokem (lichva), nenapravitelný sobec, jenž neuznává city druhých, je zbabělý.

Chtěl bych být na své Vysočině

1. **Autor vyjadřuje nespokojenost se svázanou anglickou společností a touhu po svobodě. Co je v básni metaforou svobody? Co je metaforou snobské anglické společnosti?**

RR: Hory a moře. Saská nížina, úrodná pole.

2. **Prostudujte typické znaky romantismu. Je tato báseň romantická? Zdůvodněte.**

RR: Ano. Např. objevuje se zde touha po svobodě, vyděšenost ze společnosti, idealizování minulosti, ...

Evžen Oněgin

1. **Zamyslete se, jaké pohnutky vedly Taťanu k napsání dopisu Oněginovi.**

RR: Zamilovala se do Oněgina.

2. **Oněgin je ukázkou cynika – člověka s pokřiveným pohledem na svět. Venkovská dívka Taťana je jeho protikladem. Rozdělte se do dvojic a sepište vlastnosti Taťany, které vyplývají z jejího dopisu. Svoje zápisy porovnejte.**

RR: Např. má dobré srdce, je pokorná, laskavá, skromná, nešťastná, naivní, ...

3. **Co myslíte, jak zareagoval na dopis Evžen Oněgin? Diskutujte. Svůj názor porovnejte se skutečným dějem románu.**

 Diskutujme nejprve se spolužákem v lavici, posléze s celou třídou. Vyhledejme skutečnou reakci Oněgina.

4. **Kdo uvedené dílo přeložil? U mnoha cizích literárních děl existuje několik překladů do češtiny. Přineste si do školy další překlad románu a texty porovnejte.**

RR: Josef Hora, Václav Čeněk Bendl, Václav Alois Jung, Olga Mašková, Milan Dvořák ...

Máj

1. **Dozvídáme se z ukázky, ve který den se popisovaná událost odehrává?**

RR: Odehrává se prvního května (máje).

2. **Co se dozvídáme o přírodní scénérii, do které je děj básně zasazen?**

RR: Jedná se o háj s borovicemi, mechem, kvetoucími stromy, poblíž hladkého jezera ukrytého v křoví.

3. **Přečtete si, co je to zvukomalba. Následně v básni vyhledejte verše, ve kterých je využita.**

RR: Např. hrdliččin zval ku lásce hlas; kvetoucí strom lhal lásky žel; ouplné lůny krásná tvář –; jak milence milenka hledá

4. **V básni vyhledejte příklady personifikace (zosobnění).**

RR: Např. mech šeptal, strom lhal, břeh je objímal, ...

5. **Vysvětlete tyto obraty: kde borový zaváněl háj; růžinu jevil vonný vzdech; ouplné lůny krásná tvář.**

RR: Tam, kde voněly borovice v háji; růže projevovала lásku vůní; byl úplněk.

6. **Zopakujte si, co je metafora. V dané básni je metaforou např. vyjádření ouplné lůny krásná tvář. Vysvětlete.**

RR: Metafora vyjadřuje, že měsíc byl v úplňku, byl tedy kulatý a jasný.

Portréty Karla Hynka Máchy

1. **Jak se nazývala skupina umělců, kterou inspirovala tvorba Karla Hynka Máchy?**

RR: Májovci.

2. **Dochoval se nám věrohodný portrét autora Máje? Zdůvodněte.**

RR: Ne. Mácha zemřel velmi mladý, a proto nevznikl žádný jeho oficiální portrét.

Plachta

- 1. Popište, jakou přírodní scénérii si při čtení básně představíte.**
RR: Např. klidné modré moře, na které svítí slunce.
- 2. Jaké otázky osamělá loď vyvolává? Jaké přívlastky byste připojili k této lodi?**
RR: Co hledá v dálce? Kam by chtěla? Proč opouští svou rodnou zem? Např. malá, starší, dřevěná, osamělá, bojovná, ...
- 3. Loď vzpurně hledající bouři je básnickým obrazem hledání svobody. Uvedte příklady veršů, ze kterých je patrná touha po svobodě.**
RR: Ach běda, nejde hledat štěstí, / a neutíkat ze štěstí!
- 4. V básni vyhledejte příklady personifikace (zosobnění).**
RR: Např. plachta hledá a opouští, vlny si hrají, stožár skřípe bolestí, ...
- 5. Rozhodněte, zda je tato báseň lyrická, epická, nebo lyricko-epická.**
RR: Tato báseň je lyrická, neobsahuje dějovou linku.

Pád do Maelströmu [malstre:mu]

- 1. Na základě popisu v povídce vysvětlete, v čem spočívá nebezpečí Maelströmu.**
RR: Maelström je velký vodní vír, který pohlcuje vše, co se v něm ocitne.
- 2. Je vypravěč příběhu skutečně stařec? Z jakého důvodu tak působí?**
RR: Ne. Zestárl z prožité hrůzy a psychického vypětí.
- 3. Vyhledejte pasáže, kde je užito popisu.**
RR: Např. Zde se náhle to nesmírné řečiště, zbrázděné a proťaté tisíci svárlivými průlivy a proudy, v zběsilé křeči vzdulo, s výbuchem, varem a sykotem se roztočilo do gigantických a nesčetných vírů a v peřejích se hnalo na východ s takovou rychlostí, s jakou se vody řítí jen do propasti. ...
- 4. Z jakého důvodu vypravěč a jeho bratři vplouvali do oblasti, kde se vyskytoval Maelström? Popište, jakým způsobem na to doplatili.**
RR: Vydali se za rybolovem. Vodní vír jim rozbil loď, pohltit všechn majetek a dva bratři nepřežili.
- 5. Popište, díky čemu si vypravěč zachránil život.**
RR: Přivázal se k soudku na vodu a vrhl se z lodi do víru.
- 6. Popište, jakou atmosférou na vás povídka působí.**
 Pozorně si přečteme povídku a zkusíme si společně popsat atmosféru, jakou na nás působí. Najdeme místa v ději, kde dochází k proměně jak počasí, tak událostí. Případně se můžeme pokusit vytvořit ilustraci k příběhu.

Jana Eyrová [e:rová]

- 1. Kde se odehrává děj ukázky? Zkuste popsat způsob života v tomto zařízení.**
RR: Ve škole v Lowoodu. Bylo to nepříjemné místo, plné kázeňských pravidel, nedostatku tepla i jídla, ...
- 2. Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu.**
 - a) Jana se ve škole v Lowoodu trápila.
RR: Ano.
 - b) Paní Reedová si panu Brocklehurstovi stěžovala na Janinu povahu.
RR: Ano.
 - c) Jana jezdila na víkendy k rodičům.
RR: Ne.
- 3. Proč některé žáčky dostaly dva bílé límečky na den?**
RR: Bylo jim to umožněno proto, že je pozvali příbuzní na čaj.
- 4. Kdo byl asi pan Brocklehurst? Co se mu nelíbilo na Julii Severnové?**
RR: Byl to ředitel ústavu. Vadily mu její kadeřavé vlasy.
- 5. Přečtete větu, ze které vyplývá, že začkám se metody pana Brocklerhursta přičily.**
RR: Naklonila jsem se v lavici dozadu a pozorovala jsem je, jak se při tom tváří a usklíbají. Škoda, že to neviděl i pan Brocklehurst.

6. Jmenujte útrapy, které sužovaly žáčky školy v Lowoodu.

RR: Např. zima, hlad, nepříjemné zacházení, nelogická pravidla, ...

Uč., str. 68–75 | NÁRODNÍ OBROZENÍ (konec 18. až polovina 19. století)

UČEBNICE

str. 68–69

Počátky národního obrození

1. Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu.

a) Nevolnictví v rakouské monarchii zrušil Josef II.

RR: Ano.

b) Josef II. se dožil vysokého věku.

RR: Ne.

c) První velký český jazykovědec se jmenoval Josef Dobrovský.

RR: Ano.

d) Kašpárek byla loutka čerta.

RR: Ne.

2. Na základě ukázky vysvětlete, kdo jsou divadelní ochotníci.

RR: Lidé, kteří hráli divadlo ve svém volném čase, tedy po práci (pouze z ochoty).

3. Kdo byl Josef Kajetán Tyl?

RR: Dramatik, který měl vlastní divadelní společnost.

4. Kterým jazykem se na konci 19. století mluvilo v našich zemích na úřadech a ve školách?

RR: Český.

5. O co se v dané době zasloužili čeští vlastenci? Přečtěte odstavec, z něhož to vyplývá.

RR: O zachování českého jazyka a literatury. „No to bychom se na to podívali!“ rozhořčili se čeští vlastenci. „Aby nám naše krásná, měkká, libozvučná řeč zanikla? Nikdy!“ A začali vydávat knížky v češtině – buď je sami psali, nebo je překládali z jiných jazyků. Vznikly učebnice češtiny a Josef Jungmann dokonce vydal česko-německý slovník!

6. Víte, jak to bylo s vládou Josefa II.? Vládl skutečně až od roku 1780? Pokud nevíte, vyhledejte údaj na internetu.

RR: Zpočátku vládl po boku své matky Marie Terezie. Od roku 1780, po smrti matky, vládl sám.

UČEBNICE

str. 70–72

Fidlovačka

1. Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu.

a) Veselohry dle Tyla ukazovaly hbitost českého jazyka.

RR: Ano.

b) Píseň Kde domov můj ve hře Fidlovačka zpívá slepý houslista.

RR: Ano.

c) Premiéra hry Fidlovačka nebyla zcela vyprodána.

RR: Ne.

2. Vysvětlete, díky čemu se stal Josef Kajetán Tyl prvním českým divadelníkem.

RR: Hrou Fidlovačka uvedl na scénu obraz současného národního života.

3. V jakém vztahu byli Josef Kajetán Tyl a Václav Kliment Klicpera?

RR: Klicpera byl Tylův učitel

4. V jakém prostředí se děj hry Fidlovačka odehrává? Vysvětlete, co je fidlovačka.

RR: Na slavnosti pražských ševců, která se konala, když chtěli mistři vzít tovaryšům jejich práva a oni proti tomu protestovali. Fidlovačka je kus dřeva, kterým se ohlazují u bot okraje podešví, později také název pro onu ševcovskou slavnost.

5. Kdo text písně Kde domov můj zhudebnil? V jaké tónině je tato hudba?

RR: František Škroup. E-dur.

6. Proč se dle vašeho názoru stala první sloka písně Kde domov můj státní hymnou?

MeDo Zamysleme se ve dvojicích nad otázkou a svoje názory poté prodiskutujeme v rámci celé třídy.

Pocestný**1. Je uvedená báseň lyrická, epická, nebo lyricko-epická?**

RR: Lyricko-epická.

2. V čem tkví hlavní myšlenka básně? Jakými pocity na vás báseň působí?

RR: Např. rozdíly mezi chudými a bohatými. Např. nejprve je čtenáři smutno z údělu poutníka, posléze se ale dozvídá, že je vlastně na tomto světě šťasten, tj. nálada básně je radostnější než na začátku.

3. Vysvětlete přenesený význam slova hospoda v metaforickém vyjádření v jedné hospodě na nocleh pán nepán se sejdem.

RR: Hospoda je vyjádření toho, co bude po smrti – všichni si budou rovni.

4. Přečtěte si poučku o druzích rýmu. Potom určete druh rýmu v básni.

RR: Je to verš přerývaný.

5. Uvedená báseň vznikla v roce 1839. Připadá vám její hlavní myšlenka stále živá?

MeDo Pojdme nejprve diskutovat o tom, co je hlavní myšlenka této básně. Své názory pišme na tabuli a společně se pokusme shodnout na jedné hlavní myšlence. Poté můžeme diskutovat o tom, zda je tato báseň stále aktuální.

6. Byla tato báseň v nedávné době zhudebněna? (Údaj můžete zjistit na internetu.)

RR: Ano. Skupinou Spirituál kvintet.

Vodník**1. Jmenujte postavy, které v básni vystupují.**

RR: Vodník, matka, dcera.

2. Kam se chystá dcera odejít a kdo ji před její cestou varuje?

RR: K jezeru. Varuje ji matka.

3. Co konkrétně symbolizovalo podle matky hrozbu neštěstí?

RR: Zlý sen, ve kterém perly symbolizují slzy a bílé šaty nechtěnou svatbu.

4. Poslechla dcera svoji matku?

RR: Ne.

5. Přečtěte sloky, které popisují, co se stalo poté, když dcera došla k jezeru. Vysvětlete vlastními slovy, co se odehrálo.

RR: První šáteček namočila – / tu se s ní lávka prolomila, / a po mladičké dívčině / zavířilo se v hlubině.

6. Jakým slovním spojením označuje autor vodníka?

RR: Zelený mužík.

7. Jaké poučení z uvedené balady vyplývá?

RR: Např. měli bychom poslouchat rodiče; měli bychom alespoň trochu na zlé předtuchy a pověry, ...

8. Rozdělte si úlohy vypravěče, vodníka, dívky a matky. Naučte se svoji roli nazpaměť. Společně předvedte dramatický výstup. Vyberte nejlepší vystoupení.

MeDo Rozděleme se do skupin po čtyřech. Ve skupinách si rozdělíme role a zkusíme si dramaticky přečíst báseň. Následně předvedeme naše ztvárnění textu před celou třídou.

**Uč., str. 76–98 | ČESKÁ LITERATURA 2. POLOVINY 19. STOLETÍ
– převládající literární směr: REALISMUS**

Červnové povstání v roce 1848 a události po něm**1. K jaké historické události došlo roku 1848? Jaký byl hlavní výsledek této události?**

RR: Došlo k povstání Čechů proti Habsburkům. Povstání bylo potlačeno, padlo několik desítek lidí, vůdcové byli potrestáni mnohaletým žalářem. Češi ztratili i to málo výhod, které měli.

2. Kdo usedl roku 1848 na rakousko-uherský trůn? Co se o tomto vládci dozvídáme?

RR: František Josef I. Např. měl všechny předpoklady k tomu, aby obnovil panovnickou neomezenou moc. Byl vzdělaný, tělesně zdatný, katolík a člověk přesvědčený o nadřazenosti šlechty, obzvláště pak habsburského panovnického rodu, ...

3. Ve kterých dalších zemích probíhaly roku 1848 revoluce? (Může vám pomoci internet.)

RR: Itálie, Francie, Německo, Polsko.

UČEBNICE

str. 77–79

Král Lávra

1. Je uvedená báseň lyrická, epická, nebo lyricko-epická?

RR: Lyricko-epická.

2. Báseň vychází z irské lidové pohádky. Je však zasazena do českého prostředí. Najděte verše, ze kterých je to patrné.

RR: Troje moře, devatery hory / dělí kraj ten od české komory, / kde on panoval.; Posud krále Lávrů / chválí irský lid; více však než celý národ irský / počestný cech holičsko-bradýrský / si to liboval.

3. Autor skrytě kritizuje vlastnosti rakouského absolutistického panovníka. Co asi symbolizují oslí uši krále Lávrů?

RR: Např. hloupost, omezenost, neschopnost dopřát lidem sluchu, ...

4. Autor kritizuje i slepou poslušnost poddaných. Přečtěte verše, které to dokládají.

RR: Tam chudáci smutně los metali, / komu padne holit bradu králi / a – šibenice.

5. Na vedlejší straně si přečtěte, co je typické pro satiru. Potom řekněte, v čem spočívá satira uvedeně básně.

RR: Např. báseň je kritická a vysmívá se hloupému králi, ale také hloupým poddaným, lidem, kteří co neví, to nepoví, ... Báseň má ostrou pointu.

UČEBNICE

str. 80

Epigramy

1. Vysvětlete, kdo je literát.

RR: Spisovatel.

2. Vyjádřete hlavní myšlenku prvního i druhého epigramu.

RR: Např. kritika cenzury a nesvobody slova v tehdejší monarchii; kritika nerovnosti společenských tříd (chudí X bohatí).

3. Koho má autor ve skutečnosti na mysli při použití oslovení Vašku?

RR: Jakéhokoli anonymního chudáka.

UČEBNICE

str. 81–83

Divá Bára

1. Charakterizujte hlavní postavu povídky.

RR: Např. silná, nebojácná, smělá, plná energie, divoká, aktivní, ...

2. Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu.

a) Bářin otec se jmenoval Jakub.

RR: Ne.

b) Báru přízvisko divá velmi mrzelo.

RR: Ne.

c) Autorka v povídce vyzdvihuje pracovitost a zdravý rozum nad lidskou hloupostí a pověřivostí.

RR: Ano.

3. Objasněte, proč lidé ve vsi začali Báře říkat divá Bára.

RR: Např. protože byla jiná, než ostatní děvčata, ničeho se nebála, běhala po lesích, ...

4. Vysvětlete význam slova loktuše. Může vám pomoci internet.

RR: Látková pomůcka na přepravu sena nebo píce. Může být i z pytloviny.

5. Víte, kdo je podle lidové tradice polednice? Kdo napsal báseň nazvanou Polednice?

RR: Strašidlo, které chodilo v pravé poledne krást děti. Karel Jaromír Erben.

Ze života Boženy Němcové

1. **Jak se křestním jménem původně jmenovala Božena Němcová? Kde a z jakého důvodu přijala české jméno Božena?**

RR: Betty Panklová.

2. **Jak se nazývá nejznámější dílo Boženy Němcové? Jaké období života spisovatelka při jeho psaní prožívala?**

RR: Babička. Prožívala velmi těžké období, neboť jí zemřel její syn Hynek a přišla o většinu svých přátel.

3. **Uvedte důvody, proč nebyl život Boženy Němcové vůbec jednoduchý.**

RR: Např. prožila nešťastné manželství, zemřel jí prvorozený syn, ...

4. **Četli jste knihu Babička nebo jste viděli film natočený podle knihy? Vyprávějte.**

 Nejprve zjistíme, zda někdo ve třídě četl knihu nebo viděl film Babička a může tak ostatním vyprávět obsah. Poté diskutujeme o hlavních motivech a pasážích, které nás nejvíce zaujaly.

Hastrman

1. **Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu.**

a) Pan Rybář byl uznávaným člověkem.

RR: Ano.

b) Pan Rybář žil u své dcery.

RR: Ne.

c) Panu Rybářovi se říkalo hastrman kvůli jeho kamenům.

RR: Ne.

2. **Řekněte, v čem spočívá zápleтка povídky. Vysvětlete její pointu (rozuzlení).**

RR: Např. hlavní postava je trochu podivínská a myslí si, že vlastní drahé kameny. Posléze se ale dozvídá, že kameny nemají velkou cenu. Nakonec však zjistí, že jsou na světě hodnotnější věci, nežli bohatství.

3. **Všimněte si, jak Neruda vyjádřil (jakými motivy), že se dojatý starý pán rozplakal.**

RR: ... vše se třpytilo jako rozpuštěný dým, vše se vlnilo – až k samému oknu – až do jeho oka – moře – moře!

Romance štedrovečerní

1. **Jakým způsobem se Petr ocitá ve stáji u Ježíška?**

RR: Usne a zdá se mu sen.

2. **Jaké je celkové vyznění básně? Vysvětlete, v čem spočívá humorná pointa textu.**

RR: Veselé. Petr je pohoršen chováním Ježíška.

Filosofská historie

1. **Jakou historickou událost autor v povídce popisuje?**

RR: Revoluční rok 1884, konkrétně revoluci začínající v Praze a šířící se dál, která byla společně s dalšími revolucemi v Evropě označována jako Jaro národů.

2. **Kdo byli Vavřena a Frybort? V jaké situaci se nacházejí?**

RR: Studenti filosofie. Bojují na barikádách v Praze.

3. **Na jaké dva tábory rozdělila revoluce litomyšlské obyvatele?**

RR: Nejsem schopna z textu nic takového vyčíst (jako můžeme tam napsat, že sympatizanti/odpůrci revoluce, ale to je tak všechno).

4. **Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu:**

a) Během povstání v roce 1848 zahynul Vavřenův přítel Špína.

RR: Ano.

b) Vavřena byl v boji raněn.

RR: Ne.

c) Povstalci byli nuceni vzdát se.

RR: Ano.

5. Ve kterých městech se povídka odehrává? Zjistěte, jaký vztah měl autor k Litomyšli.

RR: V Litomyšli a v Praze. Jirásek byl učitelem dějepisu na gymnáziu právě v Litomyšli.

UČEBNICE

str. 93–95

Naši furianti

1. Co láká Bláhu na místě ponocného? Přečtěte větu, ze které to vyplývá.

RR: Peníze. Mně by bylo těch sto třicet zlatých ročně dobrých.

2. Kdo je Dubský? Kdo za něho velkou měrou vládne obci?

RR: Starosta. Jeho žena.

3. Jaké sdělení obsahoval papír, který našla Markýtko? Na základě tohoto textu vysvětlete obrazné vyjádření červený kohout.

RR: Že má být ponocným zvolen Bláha. Červený kohout je metafora pro požár.

4. Markýtko používá ve své řeči chodské nářečí. Vyhledejte některá slova pronesená v tomto nářečí a vysvětlete je.

RR: Např. divče – děvče; cák – copak; zatříska – zatřáska; hučila – hučela, ...

5. Vyhledejte v textu přirovnání a vysvětlete je.

RR: Ta vládne obcí jako nějaký monarcha. Myslí si o sobě, že může o všem rozhodovat, protože ovládá svého muže starostu.

6. Autor se v komedii Naši furianti vysmívá tzv. furiantství. Zkuste vysvětlit, jaký typ člověka se označuje jako furiant. Pokud nevíte, můžete údaj zjistit na internetu.

RR: Člověk dávající přemrštně najevo své sebevědomí a svoje možnosti, musí být ve všem první, mít poslední slovo, mít ve všem pravdu (i kdyby ji neměl).

UČEBNICE

str. 96–98

Newtonův mozek

1. Romaneto Newtonův mozek je označováno jako první česká science fiction. Jmenujte rysy typické pro sci-fi, které se v díle vyskytují.

RR: Např. vědecký svět, technický vynález, prvek tajmena, dramatická zápletka s překvapivým rozuzlení, ...

2. Vyhledejte zastaralé výrazy a slovní obraty. Uveďte k nim novodobé ekvivalenty.

RR: Např. byltě to důzak – byl to důkaz, ...

3. Vysvětlete pojem universum. Uveďte k němu české synonymum.

RR: Všehomíra, neboli vše kolem nás i ve vesmíru. Vesmír.

4. Přečtěte si, čím se vyznačuje literární žánr romaneto. Na základě ukázky řekněte, zda literární dílo Newtonův mozek tyto prvky obsahuje.

RR: Obsáhlejší povídka s dobrodružným, napínavým dějem, dramatické zápletky s překvapivým zakončením. Námětem jsou neobvyklé jevy, které mají nakonec racionální vysvětlení. Děj vychází z rozporu mezi vědecky vysvětlenými jevy a dosud neobjasněnými nebo nevysvětlitelnými jevy na Zemi. Ano, obsahuje.

Uč., str. 99–108 | Z ČESKÉHO SPOLEČENSKÉHO A LITERÁRNÍHO DĚNÍ
NA KONCI 19. A POČÁTKU 20. STOLETÍ

UČEBNICE

str. 99–101

Jak hořelo Národní divadlo

1. Díky čemu se na stavbu Národního divadla v Praze shromáždil dostatek financí?

RR: Díky veřejné sbírce mezi lidmi.

2. Ve kterém roce došlo k požáru Národního divadla? Bylo v té době dokončeno?

RR: 1881. Ano.

3. Proč nemohli po vzniku požáru v divadle spustit železnou oponu?

RR: Pod oponou bylo ještě postaveno lešení, které bránilo jejímu spuštění.

4. Z jakého důvodu přijeli hasiči k hašení požáru málo vyzbrojeni?

RR: Konal se hasičský pohřeb.

5. Zapište, jakým způsobem požár Národního divadla vznikl. Zápisky porovnejte.

MeDo Zavřeme čítanku a pokusíme se vzpomenout si na popis požáru divadla. Každý sám si zapíšeme, jakým způsobem požár vznikl. Následně porovnáme zápisky v rámci celé třídy.

6. Navštívili jste Národní divadlo v Praze? Kde se nachází?

MeDo Uspořádejme jednu hodinu s interaktivní prezentací o Národním divadle pro spolužáky, kteří divadlo nikdy nenavštívili.

UČEBNICE

str. 102–103

Český Edison František Křižík (1848–1941)

1. Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu:

a) V roce 1891 vybudoval Křižík první tramvajovou linku v Praze.

RR: Ano.

b) Křižík zdokonalil obloukovou lampu a získal na tento vynález patent.

RR: Ano.

c) Křižík byl až do své smrti uznávaným a žádaným inženýrem.

RR: Ne.

2. Jakým způsobem Křižík zdokonalil obloukovou lampu ruského vynálezce?

RR: Zkonstruoval elektromagnetické zařízení, které udržovalo stálý elektrický proud v lampě.

3. Jak se jmenoval Křižíkův konkurent? Jaký druh elektrického proudu chtěli prosadit Křižík a Edison? Jaký naopak Kolben? Jaký druh proudu byl nakonec zaveden?

RR: Emil Kolben. Stejnoseměrný proud. Střídavý proud. Střídavý.

4. V roce 1891 vybudoval Křižík na pražském Výstavišti osvětlenou fontánu. Existuje tam tato fontána dodnes? Jak se nazývá? Údaj můžete dohledat na internetu.

RR: Ano. Křižíkova fontána.

UČEBNICE

str. 104–106

Alfons Mucha

1. V textu se dozvídáme, že v roce 1881 vyhořelo další národní divadlo. Kde k tomu došlo? Proč byl tento požár divadla tragičtější než ten v Praze?

RR: Ve Vídni. Zahynulo pět set diváků v hledišti.

2. Jednal Alfons Mucha po propuštění racionálně, nebo intuitivně? Vysvětlete.

RR: Intuitivně. Měl pocit, že všechno dobře dopadne.

3. Kde vznikly Muchovy první portréty? Jakou další práci v tomto městě vykonával?

RR: V Mikulově. Vymaloval divadlo a působil v něm i jako herec a muzikant.

4. Popište, jakou souhrou okolností se Alfons Mucha stal malířem plakátů slavné francouzské herečky.

RR: Byl v Paříži a Sarah Bernahardotová potřebovala plakát k nové hře. Mucha se znal s lidmi okolo divadla.

UČEBNICE

str. 107

Přetékač pohár

1. Je uvedená báseň lyrická, nebo epická?

RR: Lyrická.

2. Zopakujte si, co je rým. Jaký druh rýmu je v této básni? Je použit v každé strofě?

RR: Střídavý rým. Ve druhé sloce není použit.

3. Přečtete metaforu, která označuje básníkovo srdce. Vysvětlete ji.

RR: Já držím pohár ve své dlani: své srdce, které přetéká. Jeho srdce čeká na lásku.

4. Jakou touhu podle vás báseň vyjadřuje? Diskutujte.

RR: Např. touhu po lásce a přátelství.

MeDo Zamysleme se každý sám nad významem této básně a posléze o svých názorech diskutujme.

Píšu mi psaní

1. Co je hlavním tématem básně?

RR: Např. nutnost narukovat na vojnu.

2. Je tato báseň lyrická, epická, nebo lyricko-epická? Svoje rozhodnutí zdůvodněte.

RR: Lyricko-epická. Lze v ní vysledovat dějovou linku.

3. Vysvětlíte, kdo je anarchista. Pokud nevíte, vyhledejte údaj na str. 111.

RR: Člověk odmítající jakoukoli politickou moc a usilující zrušení státu. Cílem anarchismu je společnost bez vlády.

4. Jaký druh rýmu je použit v první a třetí sloce?

RR: Sdružený rým.

5. Za pomoci básně a obrázku řekněte, koho symbolizovala modrá a koho rudá (červená) barva.

RR: Modrá symbolizuje vojáka v záloze, rudá anarchistu.

Uč., str. 109–125 | ZE SVĚTOVÉ LITERATURY 19. A POČÁTKU 20. STOLETÍ

Jak se pan Pickwick [pikwik] odvážil řídit kočár a pan Winkle [winkl] jet na koni

1. Jakým způsobem členové Pickwickova klubu cestovali?

RR: Cestovali vozem a na koni.

2. Co si myslíte o chování pana Tupmana a pana Snodgrasse?

MeDo Najděme si v textu pasáže, ze kterých vyplývá, jak se oba zmínění páni chovali, a diskutujme o nich.

3. Román vypravuje o Angličanech, kteří byli natolik bohatí, že nemuseli pracovat, takže zakládali kluby, cestovali po vlasti a kritizovali špatné poměry v zemi. Vyberte pasáže, ze kterých je patrný autorův humorný náhled na takový typ lidí.

RR: Např. Pan Winkle skrýval v hloubce srdce svého značné obavy, pokud šlo o jeho jezdecké umění, ale poněvadž za nic nechtěl, aby o nich někdo měl tušení, odpověděl ihned s velikou smělostí: „Zajisté. Bylo by mi to větším potěšením než cokoli jiného.“ Pan Winkle se vzdal svému osudu; nebylo již pomyšlení na útěk. „Ať je vše v jedenáct připraveno.“

Mník

1. Jakou profesí vykonávají Gerasim a Ljubim? Co je jejich pracovním úkolem? Čím se místo toho zabývají?

RR: Jsou tesaři. Měli by stavět koupaliště. Snaží se ulovit v řece mníka.

2. Za co by měl podle Ljubima Gerasim mníka tahat? Proč by ho neměl tahat za „hubu“?

RR: Za žábry. Protože kouše.

3. Co myslí Jefim tím, když říká Na to se musí s fortelem?

RR: Musí se k problému přistupovat šikovně.

4. Mník je humoristická povídka o tom, že lidé umí dobře poradit, ale často věc sami nedovedou dobře udělat. Která část povídky vám připadá humorná? Diskutujte.

MeDo Přečtěme si pozorně povídku a vyberme pasáž, která nám připadá humorná. Porovnejme ji se zbytkem třídy.

Dobrodružství Huckleberryho Finna [huklberihho fina]

1. Kdo je vypravěčem příběhu? Jak se jmenuje jeho přítel, který ho doprovází?

RR: HucklebeRR:y Finn. Tom Sawyer.

2. Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu:

- a) Jim byl otrok.
RR: Ano.
- b) Tom pověsil spícímu Jimovi klobouk na strom.
RR: Ano.
- c) Jim využil zmizení klobouku k vymyšlení historky o čarodějnicích.
RR: Ano.
- d) Jim ukázal chlapcům vchod do jeskyně.
RR: Ne.

3. Převyprávějte báchorku, kterou si Jim o klobouku vymyslel.

MeDo Převyprávějme si navzájem ve dvojicích historku o klobouku vlastními slovy. Zznamenejme si její osnovu a porovnejme ji s ostatními spolužáky. Zhodnoťme, v čem je naše vyprávění stejné a v čem se liší.

4. Jakým způsobem Jim na své báchorce vydělával? Vysvětlete, jak se v důsledku pozornosti a obdivu druhých změnil.

RR: Získal pětník, který potom nosil na krku. Jim se stal velmi váženým mezi ostatními černochoy.

5. Na základě textu vysvětlete, co je černá hodinka.

RR: Večerní posezení u ohně, při kterém se vyprávějí příběhy.

6. Jim byl otrok černé pleti. Přečtete část textu, ze které je to patrné. Vysvětlete význam slova otrok.

RR: Velikánský černochoch slečny Watsonové [wotsnové] jménem Jim [džim] seděl ve dveřích kuchyně. Otroka – osoba, která je zbaveny svých práv a považována za něčí majetek.

UČEBNICE

str. 118–122

Šťastný princ

1. Přečtete si odstavce, kde vlaštovka mluví o špatných vlastnostech rákosového stébla. Spojení, která jsou zde zmíněna doslova („být do větru“, „být srostlý s rodnou hroudou“) se často používají v přeneseném smyslu. Vysvětlete je.

RR: Být do větru – nikde chvíli nevydrží, rád se baví a utíká od povinností; být srostlý s rodnou hroudou – neschopnost odtrhnout se od rodiny, být vlastenec

2. Popište, komu a jak Šťastný princ prostřednictvím vlaštovky pomohl.

RR: Švadleně dal rubín z rukojeti meče, mladému spisovateli dal safír, dívence se sirkami druhý safír, chudým lidem dal plátky zlata, kterým byla pokryta jeho socha.

3. Z jakého důvodu se vlaštovka rozhodla zůstat s princem?

RR: Protože se do něj zamilovala.

4. Jakou vyhlášku chtěl starosta vydat po nalezení mrtvé vlaštovky? Na kterou starostovu vlastnost chtěl autor poukázat?

RR: Zákaz umírání ptáků na městských pomnicích.

UČEBNICE

str. 123–125

Tulák po hvězdách

1. Román Tulák po hvězdách je psán v ich-formě. Vysvětlete tento pojem.

RR: Děj je vyprávěn v první osobě jednotného čísla (Postava je sama vyprávěčem).

2. Kde se děj románu odehrává? Co se dozvídáme o hlavním hrdinovi?

RR: Ve vězení. Odpykává si trest za vraždu.

3. Jakým způsobem se vězeň Standing dozvěděl o možnosti „toulat se po hvězdách“?

RR: Díky spoluvězni Edu Morellovi.

4. Stručně запиšte, v čem spočívalo popsání umění „úniku“ z cely. Zápisy porovnejte.

MeDo Najdeme v textu pasáže, kde se vysvětluje umění „úniku“ a zkusíme ho popsat svými slovy. Porovnejme svoji verzi s ostatními spolužáky.

5. V závěru románu DaRR:ell říká: „Není smrti. Život je duch a duch nemůže zemřít. Buduje sám sebe postupným a nekonečným převtělováním...“ Domníváte se, že v těle člověka je skutečně duše, která po smrti těla žije dál? Diskutujte.

MeDo Nejprve si pomocí literatury nebo internetu zjistíme informace o převtělování duší (reinkarnaci). Následně diskutujeme o tomto tématu.

Začátek 20. století a první světová válka**1. Jaké období zažívaly Čechy na začátku 20. století?***RR:* Velmi dobré a sebevědomé období.**2. Za pomoci textu vysvětlete význam slova kabaret.***RR:* Malá scéna a hudebním, humoristickým, zábavným programem.**3. Jaká událost byla záminkou k rozpoutání 1. světové války?***RR:* Atentát na následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este.**4. Kdo byl František Ferdinand d'Este? Jakým způsobem tento muž zemřel? Víte, co bylo paradoxně jeho hlavní zálibou? Pokud ne, vyhledejte údaj na internetu.***RR:* Následník trůnu. Byl zastřelen. Střelba a hony.**5. Čím se 1. světová válka lišila od všech předchozích válek? Jak se jí proto říkalo?***RR:* Tím, že se do ní zapojil celý svět, včetně Spojených států amerických.**Raport****1. Báseň je stylizována jako raport. Vysvětlete význam tohoto slova.***RR:* Hlášení, v tomto případě vojenské.**2. Jakou prosbou je hlášení ukončeno?***RR:* Nezapíjejte koně, šetřete je.**3. Přečtete znovu poslední sloku. Vysvětlete třetí a čtvrtý verš této sloky.***RR:* Např. člověk chce jít do války nebo nemá jinou volbu, než poslouchat nadřízené, slepě poslouchá.**4. Co chtěl autor touto básní vyjádřit?***RR:* Např. válka je hrozná, nesmyslná událost, která je zbytečná a umírají v ní hlavně nevinní.**Na západní frontě klid****1. Co je úkolem vojenské posádky? Z jakého důvodu má tento rozkaz plnit?***RR:* Hlídat prázdnou vystřílenou vesnici. Mají dávat pozor na proviantní sklad.**2. Víte, co je proviantní sklad? Pokud ne, vyhledejte údaj na internetu.***RR:* Sklad s jídlem.**3. Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu:**

a) Vojáci jsou ukryti ve sklepech v podzemí.

RR: Ne.

b) Vojáci si bezstarostně uspořádali hostinu ve vyklizeném domě.

RR: Ano.

c) Pozorovatelé z balonu si jich všimli na základě kouře z komína.

RR: Ano.**4. Vysvětlete větu z textu Pomalu nám dochází, že začíná brajgl.***RR:* Např. je nám jasné, že na nás začali útočit.**5. Všimněte si, jak vojáci reagují na ostřelování. Hledají hned úkryt?***RR:* Hlavně zachraňují jídlo a teprve potom hledají úkryt. Nepřestávají ve vaření.**6. Domníváte se, že vojáci v ukázce jsou vůči válce „otrlí“ a neuvědomují si blízkost nebezpečí, které jim hrozí? Zdůvodněte.***RR:* Jsou otrlí, už jim nevádí střelba a nebojí se o svůj život. Mají jiný žebříček hodnot.**7. Název románu Na západní frontě klid je míněn ironicky (téměř všichni hrdinové zde nakonec zemřeli). Vyhledejte v textu ironické nebo humorné pasáže.***RR:* Např. Mneme si oči a opatrně zase jásáme: skutečně jsou pořád ještě zde. Saháme si na ně – není to fata morgana, jsou to skutečně dvě mladá prasátka.; Katcza říká, že čokoláda je dobrá proti příliš uspěchaným vnitřnostem.

Švejk vojenským sluhou u nadporučíka Lukáše

- 1. Na začátku ukázky nazývá autor nadporučíka Lukáše oboživelníkem. Vysvětlete, v čem toto „oboživelnictví“ spočívalo.**

RR: V tom, že když byl s Čechy byl Čech (vlastenec), ale na veřejnosti mu více vyhovovalo být Němcem a hovořit německy.

- 2. Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu:**

a) Švejka doporučil Lukášovi polní kurát Katz.

RR: Ano.

b) Nadporučík Lukáš je dobrácký a trpělivý člověk.

RR: Ano.

c) Když byl nadporučík Lukáš pryč, udělal Švejk v jeho bytě nepořádek.

RR: Ne.

- 3. Švejk o sobě říká: „Když jsem sloužil aktivně, byl jsem superarbitrován pro blbost“. Vyhledejte tuto větu v textu a s pomocí kontextu ji vysvětlete.**

RR: Byla přezkoumána jeho způsobilost k výkonu vojenské služby kvůli možné zdravotní nebo duševní vadě.

- 4. Řekněte, z jakého důvodu Lukášova kočka sežrala kanárka. Kdo byl na vině a proč?**

RR: Švejk se rozhodl, že kočku a kanárka skamarádí. Na vině byl tedy Švejk.

- 5. Josef Švejk působí na jedné straně jako prostáček a na druhé straně jako vychytralý šibal. Jeho slovy se autor vysmívá válce. Vyhledejte část textu, kde je to patrné.**

RR: Např. Od regimentu nás kvůli tomu pustili dva, mě a ještě jednoho pana hejtmana von Kaunitz [fon kounyc]. Ten, s dovolením, pane nadporučíku, když šel po ulici, tak se současně pořád dloubal prstem levé ruky v levej nosní díře a druhou rukou v pravý dírci, a když šel s námi na cvičení, tak nám vždy říkal: „Vo-jáci, éh, pamatujte si, éh, že je dneska středa, poněvadž zejtra bude čtvrtek, éh.“

In memoriam Jaroslava Haška

- 1. Proč byl Jaroslav Hašek po příjezdu z Ruska populární?**

RR: Byl pokládán za jediného, kdo zná tajemství rudého východu.

- 2. Kdo se stal Haškovým nakladatelem pro jeho román Dobrý voják Švejk?**

RR: Franta Sauer.

- 3. V jakém prostředí Hašek svůj román Osudy dobrého vojáka Švejka psal?**

RR: V malých žižkovských hospůdkách.

- 4. Jakým způsobem si spisovatel ověřoval působivost svých kapitol?**

RR: Každý příběh vypravoval v hospodách mezi obyčejnými řemeslníky, zloději a prostitutkami.

- 5. V čem jediném byl spisovatel ješitný? Vysvětlete význam slova ješitný.**

RR: Byl přesvědčen, že Švejk bude nejlepší dílo na světě.; Ješitný je člověk, nadměrně si zakládající na vlastnostech, které jsou podle jeho názoru kladné a v nichž podle jeho názoru vyniká.

Hora Říp

- 1. Vyjádřete hlavní myšlenku básně.**

RR: Krása české země, domova.

- 2. Jaký druh rýmu je v básni použit?**

RR: Sdružený.

- 3. V básni vyhledejte přirovnání a vysvětlete je.**

RR: Jiskřily dálky nad hlavami / jak bledě modré drahokamy – bleděmodrý obzor, který září; a jako krůpěj na prstenu / třpytí se drobná kvítka rmenu – drobné květiny vypadají jako rosa.

4. Víte, co je rmen? Pokud ne, vyhledejte význam tohoto slova na internetu.

RR: Planě rostoucí rostlina podobná heřmánku.

UČEBNICE

str. 137–139

Vodník od Karlova mostu

1. Kde bydlí pan Josef? Jak dlouho už Josef na svém místě bydlí?

RR: Pod čtvrtým obloukem Karlova mostu. Bydlil zde již od pravěku.

2. Vadilo Josefovi, že nad ním postavili most? Proč?

RR: Nevadilo. Už při stavbě mostu mu nechalo dost lidí své dušičky, přehnaly se po něm nějaké ty války, stále bylo duší padajících do vody dost.

3. Ke které skupině kmenů patřili Bójové? (Nápověda: Obývali naše území v době železné. Naše země dostala podle nich latinský název Bohemia.)

RR: Byl to keltský kmen.

4. Čím se vodník začal živit poté, co s vodnictvím skončil? Proč se tak rozhodl?

RR: Otevřel si půjčovnu loďek. Nemohl opustit Kampu a vyznal se ve vodě.

5. Vysvětlete, co je Kampa. Pokud nevíte, vyhledejte údaj na internetu.

RR: Je to ostrov na Vltavě v Praze na Malé Straně.

UČEBNICE

str. 140–141

Pár slov o Českém ráji

1. Jak se nazývá oblast, o které autor vypravuje? Jaké pohoří se zde rozkládá?

RR: Český ráj. Prachovské skály.

2. V tomto kraji se narodili spisovatelé Karel Jaromír Erben, Fráňa Šrámek a Eduard Štorch. S prvními dvěma jste se seznámili v této čítance. U každého uveďte báseň, kterou jste četli, a dobu, kdy žili.

Které romány Eduarda Štorcha znáte?

RR: Karel Jaromír Erben (1811–1870) – Vodník; Fráňa Šrámek (1877–1952) – Píšu mi psaní; Ra-port; Eduard Štorch – Lovci mamutů, Minehava, Bronzový poklad, ...

3. Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu:

a) Jičín byl sídelním městem českého šlechtice Albrechta z Valdštejna.

RR: Ano.

b) V Jičíně sídlilo mnoho pohádkových postav. Soupeřit s ním může v tomto směru jen Praha.

RR: Ne.

c) Knihy Václava Čtvrťka ilustroval výtvarník Radek Pilař.

RR: Ano.

d) Josef Lada knihu Mikeš nejen napsal, ale také ilustroval.

RR: Ano.

UČEBNICE

str. 142

Sloky o Praze

1. Co je hlavním námětem básně?

RR: Praha a její krása.

2. Jaký druh rýmu je v básni použit?

RR: Obkročný.

3. Vyhledejte všechny pražské pamětihodnosti, které jsou v básni zmíněny. Vysvětlete, o jaký druh památek se jedná.

RR: Hradčany, Kostel svatého Mikuláše, Petřín. Jsou to architektonické památky.

4. Vysvětlete, co je Petřín. Který básník má na Petříně svůj pomník? Co o tomto básníkovi víte? Na internetu zjistěte, proč je jeho pomník umístěn právě zde.

RR: Je to 327m vysoký kopec v centru Prahy, na jehož vrcholu stojí Petřínská rozhledna. Karel Hynek Mácha. Důvod propojení sochy a Petřína není znám, ale mnoho lidí chodí k soše na 1. máje, což je svátek zamilovaných. Mácha byl romantik a napsal poemu Máj.

5. K čemu básník přirovnává hladinu Vltavy? Vysvětlete, na základě jaké podobnosti toto přirovnání vzniklo.

RR: K rybí kůži. Ryba je mokrá a má lesklé šupiny.

Uč., str. 143–151 | STRASTI A SLASTI DOSPÍVÁNÍ

UČEBNICE

str. 143–145

Uzly a pomeranče

1. Přečtěte věty, ze kterých je patrné, že Darkova sestra je mentálně retardovaná.

RR: Např. Mumlitánie, říkala matka mumlavým průpovídkám, do kterých se Ema tu a tam v nečekaných okamžicích propadala jako do spánku. Někdy bývaly melodické, jindy monotónní, ale nikdy jim nikdo nerozuměl. Ema neuměla být zlomyslná. Nebylo to v jejích schopnostech. Vysvětlili mu, že Emin způsob chování patří k lehké mentální retardaci, kterou je od narození postižená.

2. Mentálně retardovaní lidé nebývají záludní nebo zlomyslní. Přečtěte větu, ze které vyplývá, že taková není ani Ema.

RR: Ema neuměla být zlomyslná. Nebylo to v jejích schopnostech.

3. Zdůvodněte, proč bychom duševně postižené lidi měli přijímat jako sobě rovné.

MeDo Nejprve společně prodiskutujeme své zkušenosti s duševně postiženými lidmi. Potom můžeme zhodnotit, jak bychom se k nim měli chovat.

4. Vysvětlete, co znamená maminčino slovo mumlitánie.

RR: Je to termín pro melodické, monotónní a nesrozumitelné mumlání, do kterého občas upadala Ema.

5. Co má otec s koňmi v plánu? Líbilo se to Darkovi? Líbilo by se to i vám?

RR: Má v plánu uzdravovat koně, dávat je „do pořádku“ a potom zase prodávat na aukci nebo přes internet. Z textu není patrné, jaký názor měl na tento nápad Darko.

MeDo Rozdělíme se do čtveřic a každá čtveřice se pokusí navrhnout takový útulek, ozdravovnu pro koně. Zamysleme se nad tím, co vše by tu mělo být k dispozici, můžeme vytvořit i kreslený návrh. Následně si porovnejme svoje návrhy a diskutujeme o tom, který z nich se nám líbí nejvíce.

UČEBNICE

str. 146–148

Zcela bez tíže

1. Kolik let je přibližně dívka Miriam? Kdo je Bobby? Jaký vztah k němu Miriam má?

RR: 13 nebo 14 let. Učitel angličtiny. Má ho velmi ráda, zbožňuje ho.

2. Potřebuje Miriam skutečně nadále hubnout?

RR: Ne.

3. Jak se nazývá nemoc, kterou Miriam trpí? Na základě textu popište její příznaky.

RR: Anorexie. Bolesti hlavy, pálení očí, střídání pocitů chladu a vedra, neustálá nevolnost, neschopnost požití potravy, závratě

4. Jedno lidové rčení říká: Každý extrém je nezdravý. Zkuste ho uplatnit na přečtený příběh. Vysvětlete, z jakého důvodu je dobré se tímto rčením v životě řídit.

RR: Příběh je o přehnaném hubnutí bez objektivní příčiny, které může skončit zdravotními problémy a někdy i smrtí. Nic by se nemělo přehánět, protože nic na světě není černobílé.

UČEBNICE

str. 149

Holubí dům

1. Co je hlavním námětem uvedeného textu písně?

RR: Např. nešťastná láska ke ztracené dívce.

2. Co je zvláštního na rýmovém schématu jednotlivých slok (s výjimkou refrénu)?

RR: Všechny verše se rýmují.

3. V textu je využita zvukomalba. Vyhledejte příklady a řekněte, jaký zvuk nebo pocit je tímto prostředkem navozen.

RR: Holubích křidel šum. Zvuk šumění křidel.

4. Znáte jméno zpěváka, který píseň nazpíval? Pokud znáte melodii, můžete si píseň společně zazpívat.

RR: Jiří Schelinger.

UČEBNICE

str. 150–151

Sto dní předtím

1. Co má na mysli vypravěč příběhu vyjádřením Aljaščina nalejvárna?

RR: Intenzivní učení („nalít“ učivo do hlavy).

2. Vysvětlete, jak Aljaška přišla ke svému jménu. Proč se rodiče takto rozhodli?

RR: Vybrala si ho sama. Každý z rodičů chtěl dceru pojmenovat jinak, a tak se rozhodli, že až bude větší, dají jí možnost volby.

3. Aljaška je zeměpisný název. Kde se tato oblast nachází a ke kterému státu patří?

RR: Na západním pobřeží Spojených států amerických. Aljaška je největším americkým státem.

4. Aljaščina máma byla v mládí hippy (lidově hipík) neboli členka hnutí hippies. Kdy toto hnutí vzniklo a co pro ně bylo typické? Pokud nevíte, vyhledejte na internetu.

RR: Bylo to hnutí, které vzniklo v 60. letech 20. st. v USA. Vzpoura proti společnosti, mír, láska, přátelství, svoboda, volná láska, ale také drogy (marihuana, LSD) – opak chování většinové společnosti a vyjádření protestu, spontánní chování bez honby za peněží a kariérou, příklon k různým druhům východních náboženství a filosofí.

5. Proč není podle Aljašky dobré si představovat budoucnost? Souhlasíte s ní?

RR: Odvádí nás to od přítomnosti a řešení aktuálních problémů.

 Diskutujme společně o tomto názoru.

6. Je, nebo není vypravěč příběhu do Aljašky zamilovaný? Podle čeho tak soudíte?

RR: Ano. Např. chce Aljašku políbit, je mu s ní dobře, ...

Uč., str. 152–165 | VE SVĚTĚ FANTAZIE

UČEBNICE

str. 152–155

Dračí legenda

1. Jaké bylo poslání Dračích jezdců? Čím se lišili od běžných smrtelníků?

RR: Chránit a střežit zemi. Byli velmi silní, mohli zemřít pouze po zásahu mečem nebo dračím jedem.

2. Díky čemu přijali Jezdci mezi sebe chlapce jménem Galbatorix?

RR: Byl podroben zkoušce, jak bylo zvykem.

3. Jaké varování Jezdci kvůli své rostoucí pýše podcenili?

RR: Rychlý vzestup mladého Galbatorixe je nebezpečný.

4. Která indicie v textu naznačuje, že se Eragon v budoucnu stane důležitý Jezdec?

RR: Všimne si ho moudrý a záhadný stařec Brom.

5. Proč drak zpočátku odmítá přijmout jména, která mu Eragon navrhuje?

RR: Jedná se o dračí samici, ale nabízena jí jsou jména mužská.

6. Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu:

a) Galbatorix po ukončení výcviku přecenil své síly a doplatil na to.

RR: Ano.

b) Po smrti své dračice a dalších utrpeních Galbatorix zešílel.

RR: Ano.

c) Galbatorix si byl vědom, že smrt dračice způsobila jeho lehkovážnost.

RR: Ne.

d) Galbatorixe vedla v jeho hrůzných činech touha po pomstě.

RR: Ano.

7. Přečtete si výrok čínského filozofa a diskutujte o něm: „Pomsta může zplodit jen novou křivdu nebo prodloužit již trvající nepřátelství.“ (Konfucius)

 Zmysleme se nad tímto výrokem a napišme si v bodech vše, co nás k němu napadá. Následně své názory prodiskutujeme nejprve ve dvojici a poté s celou třídou.

Ledová zeměpisný

1. Jsou Will a Evanlyn na ostrově dobrovolně? Přečtěte větu, z níž to vyplývá.

RR: Ne. Od chat byli dost daleko, a tak bylo málo pravděpodobné, že by jejich hlasy mohl někdo uslyšet.

2. K jakému činu se Will odhodlal? Z jakého důvodu si počkal na vrchol přílivu?

RR: K útěku. Potom začne voda ustupovat a oni se svezou s ní.

3. Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu:

a) Evanlyn s Willovým plánem nechtěla souhlasit.

RR: Ne.

b) Will se během přípravy na plavbu zachoval nezkušeně.

RR: Ano.

c) Willův a princeznnin věznitel je kapitán námořníků.

RR: Ano.

4. Co se během cesty pokazilo? Z jakého důvodu?

RR: Do člunu.

5. Četli jste některou knihu z cyklu Hraničářův učeň nebo jiný román žánru fantasy? Co vás na tomto žánru upoutalo? Diskutujte.

MeDo Nejprve si společně zopakujeme, co je to žánr fantasy a které knihy do něj patří. Poté můžeme spolužákům vyprávět o nejzajímavější knize, kterou jsme v rámci tohoto žánru četli.

Uprchlíci

1. Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu:

a) Elíša se vydala hledat Tobiáše.

RR: Ne.

b) Kudlanka nábožná je druh hmyzu, živí se masožravě.

RR: Ano.

c) Mravenci se živí medovicí, kterou vylučují mšice.

RR: Ano.

2. Koho se Elíša pokusila zachránit z mravenčí pasti?

RR: Zajatou dívku z lidu Sloupaných.

3. Kdo nakonec Elíšu i dívku z pasti zachránil? Byla tato záchrana záměrná, nebo náhodná?

RR: Kudlanka nábožná. Náhodná.

4. Projevovala osvobozená dívka Elíše vděk? Jaký byl její další osud?

RR: Ne. Zmizela.

5. Lidé by měli být za pomoc druhých vděční. Souhlasíte s tímto tvrzením? Vysvětlete, co je vděčnost, a diskutujte o tom, proč je potřebná.

MeDo Zamysleme se nejprve nad otázkami, zda by měli být lidé za pomoc druhých vděční, co je to nevyžádaná pomoc a platí-li pro ni stejná nebo podobná pravidla. Následně diskutujme v rámci celé třídy a nejzajímavější názory si zapišme.

Kouzelný jazyk

1. Co se dozvídáme o muži jménem Mo? Kdo je Meggie?

RR: Je to knihvazač. Meggie je jeho dcera.

2. Na jakém místě se odehrává děj příběhu?

RR: V kostele.

3. Popište vlastními slovy, v čem spočívalo kouzlo, které Mo ovládal.

RR: Má neuvěřitelný dar – když nahlas předčítá knihu, její postavy se zhmotní v reálném světě, ale ze světa zároveň také může někdo zmizet do světa fiktivního.

4. Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu:

a) Kozoroh drží muže jménem Mo v zajetí a nutí ho předčítat.

RR: Ano.

b) Kozorohovi a jeho mužům nehrozí žádná nebezpečí.

RR: Ne.

c) Mo komolil jméno Johna Silvera, aby tento pirát nevyskočil z knihy.

RR: Ano.

5. Z jaké knihy Mo předčítal? Kdo byl kapitán Silver a kdo Tom Hawkins? (správně je Jim Hawkins)

(Ukázku z tohoto románu jste četli v Čítance 7.)

RR: Ostrov pokladů. Kapitán Silver byl pirát. Jim Hawkins je mladík, který vlastní mapu k ostrovu.

6. Z jakého důvodu si asi zvolil Mo jako další knihu Pohádky tisíce a jedné noci? Diskutujte. Svůj názor můžete ověřit v knize.

MeDo Nejprve si osvěžíme informace o knize Pohádky tisíce a jedné noci. Následně společně probereme všechny možnosti, které nám četba této knihy nabízí. Vše poté porovnáme se skutečnou verzí příběhu.

UČEBNICE

str. 165

Riddles from the novel Hobit

Hádanky z románu Hobit

1. Četli jste román J. R. R. Tolkiena Hobit? Kdo je jeho hlavní postavou? Kdo a z jakého důvodu zadával hlavnímu hrdinovi uvedené hádanky?

RR: Hobit Bilbo Pytlík. Tvor jménem Glum, je to hra o přežití, tj. když Bilbo neuhodne hádanky, Glum ho zabije a sní.

2. Porovnejte originál hádanek s překladem. Jedná se o překlad doslovný, nebo volný?

MeDo Společně si přeložme anglický text doslovně a porovnejme ho s českým překladem.

3. Zdůvodněte, proč je v některých hádankách interpunkcí označeno „šišlání“.

RR: Glum takto hovoří a je to on, kdo zadává hádanky.

4. Které romány J. R. R. Tolkiena jste četli? Líbily se vám? Svůj názor zdůvodněte.

RR: Např. trilogie Pán prstenů; Hobit aneb cesta tam a zase zpátky; Silmarillion; Pohádky, ...

MeDo Diskutujme o knížkách J. R. R. Tolkiena.

5. Uhadnete všechny hádanky? (Řešení str. 179.) – toto bych zrušila, vzhledem k tomu, že je vytvořen klíč ke všem úkolům.

RR: 1) hora; 2) tma; 3) ryba; 4) slunce a pampelišky; 5) vítr; 6) vejce.

Uč., str. 166–173 | S ÚSMĚVEM DO LÉTA

UČEBNICE

str. 166–168

Tři muži ve člunu

1. Je v příběhu využit způsob vyprávění zvaný ich forma? Zdůvodněte.

RR: Ano. Vypravěčem je jedna z postav, vypráví v první osobě čísla jednotného.

2. Co je hlavním tématem celé ukázky? Kolik kufrů si tři kamarádi chystají?

RR: Balení zavazadla.

3. Co musel vypravěč v zapakovaném kufříku hledat a z jakého důvodu?

RR: Zubní kartáček. Nebyl si jistý, jestli si ho zabalil nebo ne.

4. Zkuste vysvětlit, co znamená HaRR:isova věta: „To je fousaté.“ (Nápověda: používá se též ustálené rčení „vousatý vtip“.)

RR: Vtip tak starý, že mu narostly vousy.

5. Kam se ztratilo máslo?

RR: Přilepilo se HaRR:isovi na kalhoty.

6. Dílo Tři muži ve člunu je žánrově humoristický román. Které věty nebo pasáže vám připadaly humorné? Svoje názory porovnejte.

RR: Např. Sůl, tu rozsypali prostě do všeho – a to máslo? V životě jsem si nedovedl představit, že by se dva chlapi dovedli tolik vydovádět s kouskem másla za jeden šilink a dvě pence. Když si je George odlepil z pantofle, chtěli je nacpat do konvičky na mléko.

7. Poznali jste, že tento román vznikl před více než sto lety (roku 1889)? Diskutujte.

MeDo Pokusme se najít společně v textu indicie, které by nám prozradily dobu vzniku tohoto románu. Všechny nápady napíšeme na tabuli a zdůvodníme.

UČEBNICE

str. 169–171

Saturnin

1. Jmenujte čtyři postavy, které v ukázce vystupují.

RR: Teta Kateřina, její syn Milouš, Saturnin a vypravěč.

2. Rozdělte se do dvojic. Společně napište krátkou charakteristiku všech postav. Výsledky své práce porovnejte.

MeDo Nejprve si pozorně přečteme ukázkou a poté se pokusíme ve dvojici co nejlépe charakterizovat postavy. Své poznatky pak porovnáme se zbytkem třídy a to, v čem jsme se shodli, si napíšeme na tabuli.

3. Které záporné lidské vlastnosti autor v románu kritizuje?

RR: Např. hloupost, vlezlost, pokrytectví, pýchu, sobectví, nedostatek soudnosti ...

4. Která postava má v oblíbených lidových příslovích? Vyhledejte a zkuste je vysvětlit.

RR: Teta Kateřina. Neštěstí nechodí po horách, ale po lidech – neštěstí je něco, co nás může potkat zcela běžně; Neštěstí nechodí nikdy samo – většinou se pokazí více věcí najednou.; Host do domu, Bůh do domu – měli bychom si vážit svých hostů.; Více děr, více slyšů, více hlav, více smyslů a víc očí víc vidí – když se dá dohromady více lidí, mohou přijít na něco chytrého.; Mnoho psů je zajícova smrt – přesila nakonec udolá každého.

5. Saturnin je jedním z našich nejlepších humoristických románů. Během kterého vojenského konfliktu vznikl? (Byl vydán roku 1942.) Co bylo asi záměrem autora?

RR: Během druhé světové války. Pobavit čtenáře a odvést jeho mysl od každodenních starostí spojených se špatnými časy.

UČEBNICE

str. 172–173

Jak jsme chovali užitečné zvíře

1. Najděte v ukázce pasáž, ve které vrcholí dějové napětí.

RR: Když Bivoj několikrát zahrabal přední prackou, snažila se maminka odvést děti a babičku do bezpečí, neboť, jak říkala, přijdou horké chvíle. Nemýlila se.

2. Kterými jazykovými prostředky autoři vyprávění dramaturgizují?

RR: To teda fakt netuším!

3. Vyhledejte v ukázce příklad nadsázky.

RR: Např. styk s okolním světem obstarával jednou do měsíce listonoš, nesetkal-li se ovšem po cestě s medvědem, ...

4. Kdo to byl Bivoj? Podle které postavy se prase jmenovalo?

RR: Bivoj bylo prase. Jmenovalo se podle postavy bojovníka ze starých českých pověstí, který skolil holýma rukama divokého kance.